

9. ВИСНОВКИ. ШЛЯХИ, СПОСОБИ ТА ЗАХОДИ З РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ ТЕХНОГЕННОЇ ТА ПРИРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Загальні висновки, що випливають з результатів аналітичного огляду стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2018 рік. такі:

1. Аналіз небезпек і загроз, а також виникнення НС свідчить, що за останні 5 – 6 років тенденції до їх збільшення або зменшення не спостерігається.

2. Стан техногенної та природної безпеки відносно стабільний. Сьогоднішній його стан, не зважаючи на відносну стабільність, негативно впливає на соціально-економічний розвиток нашої держави, а за деякими позиціями становить загрозу національній безпеці України у сфері цивільного захисту.

3. У зв'язку з цим проблема захисту населення і територій від НС та негативних природних явищ є дуже актуальною, а її розв'язання залишається одним із пріоритетних напрямів роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади.

Розв'язання проблем техногенної і природної безпеки пропонується здійснити шляхом:

- цілеспрямованої роботи щодо повного і комплексного виконання основних заходів захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, від пожеж та інших небезпечних подій;

- підвищення відповідальності суб'єктів господарювання, організацій, що експлуатують потенційно небезпечні машини, механізми, устаткування, та відповідних органів державного нагляду і контролю за техногенну, пожежну, екологічну, санітарно-гігієнічну та епідеміологічну безпеку;

- запровадження в Україні процесів управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Розроблення у відповідних галузях карт ризиків та небезпек виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, планів управління такими ризиками;

- розроблення і впровадження нової концепції захисту людей у захисних спорудах цивільного захисту з урахуванням способів і методів ведення війни в сучасних умовах, досвіду європейський та інших країн;

- оптимізації Єдиної державної системи цивільного захисту з урахуванням реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, а також змін в адміністративно-територіальному устрої;

- визначення та включення до переліку повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідних положень (завдань) з питань цивільного захисту, їх повного виконання та всебічного забезпечення;

- удосконалення процесів реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та інші небезпечні події, розвитку сил цивільного захисту;

- модернізації у найкоротший термін у першу чергу територіальних, місцевих і локальних систем оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій з використанням сучасних інформаційних технологій;

- проведення практичних навчань з органами управління цивільного захисту за тематикою щодо реагування на загрози, які за прогнозом можуть спричинити важкі наслідки для населення країни, її території, навколишнього природного середовища;

- проведення наукових досліджень з актуальних питань цивільного захисту, розроблення інноваційних технологій, своєчасного впровадження наукових розробок в практичну діяльність.

Зведений перелік заходів, спрямованих на розв'язання проблем у сфері техногенної та природної безпеки

1. Щодо покращення стану пожежної безпеки:

- забезпечення рівня індивідуального пожежного ризику на об'єктах суб'єктів господарювання державної і комунальної форм власності;
- удосконалення працездатності інженерного обладнання систем протипожежного захисту висотних будинків та будинків підвищеної поверховості, забезпечення їх технічного обслуговування та надійного функціонування;
- розроблення та запровадження сучасних способів і методів забезпечення пожежної безпеки під час зберігання ракет, боєприпасів та продуктів їх утилізації на арсеналах, базах та складах Збройних сил України;
- створення служб пожежної безпеки в апаратах міністерств, інших центральних органах виконавчої влади для координації і вдосконалення роботи у відповідних сферах суспільного життя (галузях), пов'язаної із забезпеченням пожежної безпеки та контролем за їх проведенням;
- проведення наукових досліджень, спрямованих на запобігання виникнення пожеж, удосконалення технології і тактики гасіння пожеж;
- проведення з метою забезпечення евакуації мешканців з багатоповерхових будинків науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт щодо розроблення пристроїв (систем) евакуації з висотних будинків та будинків підвищеної поверховості, їх сертифікацію та впровадження у промислове виробництво на вітчизняних підприємствах.

2. Щодо покращення стану безпеки на транспорті:

- удосконалення державної системи управління безпекою на транспорті відповідно до міжнародних стандартів та зміцнення інституціональної спроможності органів виконавчої влади, що прямо або опосередковано здійснюють регулювання ринку транспортних послуг та заходи державного нагляду (контролю) за безпекою на транспорті;
- приведення нормативно-правових актів у сфері безпеки у відповідність з регламентами та директивами ЄС стосовно врахування вимог щодо безпечної експлуатації інфраструктури та рухомого складу;
підвищення рівня безпеки на транспорті, а саме:
- впровадження класифікації дорожньо-транспортних пригод, визнаної на світовому рівні;
- удосконалення системи збору інформації про аварійні транспортні події, їх аналізу та розроблення на основі отриманих результатів управлінських рішень;
- запровадження дієвого механізму управління безпекою на транспорті, державного нагляду і контролю на транспорті;
- забезпечення ефективного розподілу функцій між державними органами щодо розслідування транспортних подій, ліцензування, сертифікації та державного контролю за безпекою на транспорті;
- забезпечення впровадження вимог законодавства ЄС у сфері перевезення небезпечних вантажів, у тому числі з урахуванням принципів мультимодальності;
підвищення рівня безпеки дорожнього руху, а саме:
- виконання програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху;
- утворення міжвідомчого органу управління безпекою дорожнього руху;
- розроблення ефективних процедур для виділення коштів з Державного дорожнього фонду та інших джерел на заходи, спрямовані на підвищення безпеки дорожнього руху;
- інтеграція модулів з безпеки дорожнього руху до системи освіти;

- реформування системи здійснення контролю за технічним станом транспортних засобів та запровадження механізму проведення перевірки технічного стану транспортних засобів під час їх експлуатації на дорозі;

- визначення інфраструктурних факторів у місцях концентрації дорожньо-транспортних пригод, проведення оцінки безпеки наявної дорожньої інфраструктури та запровадження інженерних дій щодо поліпшення показників безпеки, проектування доріг з урахуванням швидкісних режимів;

- забезпечення здійснення контролю за впровадженням системи безпеки дорожнього руху, включаючи просвітницькі компанії та штрафи за порушення правил дорожнього руху, посилення контролю за дотриманням правил дорожнього руху;

- широке використання інноваційних технологій щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

- покращення пішохідної інфраструктури, паркувальних зон, обмеження швидкості руху транспортних засобів та розвиток інфраструктури для руху велосипедів;

- удосконалення системи підготовки водіїв та інших учасників дорожнього руху щодо надання домедичної допомоги потерпілим;

- запровадження системи підготовки та підтвердження професійної компетентності водіїв та менеджерів з перевезень відповідно до законодавства ЄС;

- створення Реєстру автомобільних перевізників, який включає базу даних щодо порушень вимог законодавства;

- проведення соціальних кампаній з метою інформування населення про ризики на дорогах та необхідність дотримання правил дорожнього руху – місячники безпеки руху, рекламні ролики на телебаченні, зовнішня реклама тощо;

підвищення рівня безпеки авіаційних перевезень, а саме:

- запровадження заходів з безпеки польотів з метою створення ефективної системи управління безпекою польотів на державному рівні та рівні суб'єктів авіаційної діяльності відповідно до додатка 19 до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію та Глобального плану забезпечення безпеки польотів на 2013–2027 роки;

- посилення співробітництва з Європейським агентством з безпеки польотів (EASA);

- врегулювання на законодавчому рівні питання щодо здійснення контролю за орнітологічною ситуацією в аеропортах України з урахуванням стандартів та рекомендованої практики ІКАО;

- оновлення політики у сфері авіаційної безпеки з урахуванням Державної програми авіаційної безпеки цивільної авіації на державному рівні та нагляду за станом її виконання суб'єктами авіаційної діяльності відповідно до додатка 17 до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію;

- запровадження інформаційних технологій авіаційної безпеки;

- удосконалення правил та процедур об'єднаної цивільно-військової системи координації повітряного руху відповідно до національних інтересів України, стандартів та рекомендованої практики ІКАО, документів Євроконтролю та законодавства ЄС;

- запровадження стандартів та рекомендованої практики ІКАО та Рамкових стандартів безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі (SAFE) Всесвітньої митної організації, зокрема в частині запровадження інституту уповноваженого економічного оператора, для безпеки всього логістичного ланцюга поставок авіаційних вантажів та пошти і спрощення процедур перетинання державного кордону для пасажирів;

підвищення рівня безпеки залізничних перевезень, а саме:

- запровадження системи управління безпекою на залізничному транспорті відповідно до законодавства ЄС;

- запровадження процедур державної сертифікації безпеки для залізничних підприємств;

- утворення органу з розслідування транспортних пригод на залізничному транспорті.

3. Щодо покращення стану безпеки на хімічно-небезпечних об'єктах:

- створити на всіх об'єктах, які містять небезпечні отруйні речовини, системи раннього виявлення вилливу (викиду) хімічно небезпечних речовин та оповіщення виробничого персоналу і населення, що працює та проживає у зоні можливого хімічного забруднення;
- підтримувати у надійному стані інженерно-технічні системи, що забезпечують зберігання великих запасів різних шкідливих речовин і матеріалів, які зберігаються на небезпечних об'єктах промислових, енергетичних та інших господарських комплексів;
- застосовувати найбільш прогресивні хімічні технології з метою запобігання промисловим аваріям і захисту людей та навколишнього середовища;
- створити ефективні системи технологічного контролю і діагностики безаварійної зупинки виробництва та уникнення аварійної ситуації;
- завчасно спрогнозувати зони ймовірного хімічного забруднення довкілля для реальних метеоумов;
- завчасно накопичити необхідну кількість засобів індивідуального та колективного захисту виробничого персоналу;
- встановити дієвий контроль за впровадженням заходів щодо недопущення підвищення гранично-допустимих концентрацій шкідливих речовин у повітрі, воді тощо.

4. Щодо покращення стану безпеки на об'єктах паливно-енергетичного комплексу:

а) нафтогазова галузь: з метою забезпечення сталого функціонування об'єктів нафтогазової галузі, збереження матеріальних цінностей підприємств Групи Нафтогаз необхідно посилити роботу правоохоронних органів щодо припинення:

- діяльності організованих злочинних угруповань та окремих осіб, що спеціалізуються на розкраданні вуглеводнів з магістральних та промислових трубопроводів, розукомплектовують та знищують відповідне технологічне обладнання;
- роботи нелегальних міні-заводів та пунктів переробки викраденої сировини, які є основними її замовниками і переробниками;
- порушення чинного законодавства пунктами приймання металобрухту, та забезпечити належний рівень профілактики, розслідування та кваліфікації правоохоронними органами злочинів, здійснених на об'єктах нафтогазової галузі.

б) вугільна галузь:

пропозицій щодо недопущення виникнення подальшої аварії, яка може привести до надзвичайної ситуації:

- провести коригування проекту, кінцевою метою якого є наступ на воду і її відкачування до гор. 775 м, з відновленням гірничих робіт на гор. 775 м;
- розроблення та впровадження проекту очищення шахтних вод відповідно 2000 м³/год ;
- завершення реконструкції водовідливного комплексу на шахті «Золоте»;
- розроблення проекту будівництва комплексу очисних споруд;
- залучення експертів Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту для отримання експертної оцінки щодо подальшого можливого розвитку надзвичайної ситуації;

пропозиції щодо підвищення безпеки на об'єктах промисловості, підземних спорудах шахт, підземних та гірничих виробках:

- виключити випадки здачі об'єктів в експлуатацію у разі відсутності в технологічній проектній документації заходів, що гарантують підземним робітникам самопорятунок і порятунок у випадку аварії, ефективно ведення рятувальних робіт і робіт з ліквідації аварій, на виконання вимог пунктів 11, 13 розділу 1 глави IV, пункту 1 розділу 6 глави VI НПАОП 10.0 - 1.01 - 10 «Правила безпеки у вугільних шахтах»;
- зобов'язати служби охорони праці державних підприємств, разом з технічними керівниками державних підприємств, виконувати періодичний контроль визначення потреби витратних матеріалів для забезпечення безпечного виробничого процесу, заявок на фактичне

придбання відповідно до планових завдань з посування очисних вибоїв, проведення підготовчих виробок (матеріалів кріплення, трубопроводів, вентиляційних труб, кабелю для перенесення датчиків газового захисту, змочувача, інертного пилю, пожежних кранів тощо);

- зобов'язати технічні служби підприємств включати в проекти підготовки і відпрацювання всіх виїмкових дільниць та паспорта на проведення гірничих виробок розділ «Попередження ендегенних пожеж», в якому буде обгрунтовано вибір схем провітрювання, вибір засобів і періодичності контролю процесу самонагрівання вугілля, способу оброблення вугілля антипірогенами в потенційно небезпечних місцях (цілики вугілля, зони геологічних порушень пластів);

- внести зміни в навчальний процес виконавців - робітників, ланкових, бригадирів з максимальним включенням практичних питань безпечного виконання робіт шляхом проведення цільових інструктажів безпосередньо на робочих місцях. Виконуючи всі види інструктажів встановити першочерговим правилом те, що у разі неможливості безпечного виконання виробничого процесу розпочинати ведення робіт неможливо;

- забезпечити обов'язкове коригування проектів дегазації, газовідведення, відведення метану з непідтримуваних виробок в усі періоди експлуатації виїмкових дільниць, а також після завершення їх експлуатації. Відступання від проектних обсягів метану, що відводиться, розглядати як аварійну ситуацію з негайним розслідуванням і вживанням заходів. Внести зміни до вимог нормативних документів в частині обов'язкового застосування дегазації на газових шахтах (відведення метану на поверхню) як рівнозначного з провітрюванням способу боротьби з метаном;

- зобов'язати технічних керівників державних підприємств вести особистий контроль за якістю розслідувань кожного випадку загазувань гірничих виробок, якості розроблення та своєчасного виконання заходів щодо попередження подібних випадків;

- посилити відповідальність фахівців енерго-механічних служб підприємств за своєчасне і якісне проведення планово-попереджувальних ремонтів електрообладнання, включаючи ревізію і своєчасну заміну несправного електрообладнання та кабелів;

- забезпечити розслідування нещасних випадків і аварій комісіями під керівництвом посадових осіб державних підприємств. При цьому розглядати роботу керівників підприємства щодо забезпечення робочих місць або виробок, де сталась аварія, нещасний випадок, необхідними матеріалами, засобами, обладнанням для безпечного і безаварійного виконання робіт з відповідними висновками в акті розслідування;

- зобов'язати керівників підприємств забезпечити навчальний процес членів допоміжних добровільних гірничорятувальних команд необхідним оснащенням і матеріалами відповідно до «Положення про допоміжні гірничорятувальні підрозділи (ШГС і ДГК)»;

- зобов'язати керівників підприємств, відповідно до розроблених графіків, забезпечувати навчання працівників шахт правилам користування саморятівниками і засобами пожежогасіння, а також укомплектування підземних працівників саморятівниками, проведення пиловібухозахисних заходів, технічне обслуговування засобів пожежогасіння.

5. Щодо покращення стану безпеки на об'єктах житлового сектору та життєзабезпечення населення. Пріоритетні напрямки розвитку житлово-комунального господарства:

Зниження рівня безпеки та зменшення тривалості роботи об'єктів життєзабезпечення унаслідок експлуатації споруд, конструкцій, обладнання та інженерних мереж, які працюють на межі вичерпання свого ресурсу і становлять потенційну небезпеку для життя та діяльності людей, шляхом проведення комплексу таких заходів:

- оптимізація централізованих систем водопостачання та водовідведення;
- приведення зон санітарної охорони та водоохоронних зон джерел питного водопостачання до нормативних вимог, забезпечення дотримання їх режимів;
- будівництво та реконструкція станцій водопідготовки та доочистки питної води в населених пунктах, де якість питної води не відповідає встановленим вимогам і подається за

тимчасовими дозволами, насамперед в дошкільних, шкільних та лікувальних закладах;

- збільшення обсягів робіт з обслуговування і ремонту житла із застосуванням новітніх енергозберігаючих технологій і матеріалів, ліквідація аварійного (ветхого) житла;
- відновлення та ефективна експлуатація ліфтового господарства;
- здійснення технічного переоснащення галузі на основі впровадження енергоефективних технологій та обладнання;
- забезпечення якісного надання житлово-комунальних послуг;
- підвищення рівня благоустрою населених пунктів області;
- впровадження роздільного збирання побутових відходів;
- проведення робіт з реконструкції та модернізації систем централізованого тепло-, водопостачання, водовідведення та об'єктів на них;
- впровадження енергоефективних заходів;
- запровадження нових форм управління житловими будинками (створення та функціонування об'єднань співвласників багатоквартирних будинків);
- оснащення багатоквартирного житлового фонду будинковими засобами обліку споживання холодної води та теплової енергії;
- посилення контролю за виконанням суб'єктами господарювання своїх функцій із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій через вжиття заходів, спрямованих на реконструкцію, модернізацію та заміну зношеного обладнання електроенергетики, локальних водоочисних споруд, фільтрувальних станцій, систем теплопостачання, систем водопостачання та водовідведення.

б. Щодо зменшення негативних наслідків від небезпечних явищ природного характеру:

- проведення комплексу робіт, пов'язаних із плануванням та будівництвом протизсувних, протиповеневих, протиерозійних та інших інженерних споруд спеціального призначення відповідно до чинних конкретних регіональних та державних програм.